

Research Paper

A Development Model for Student Sports Culture

Yaser Poursamadi¹, Saeed Amirnejad², hasan Gharekhani³, Masoumeh Al-Sadat Mannani⁴

1. Ph.D. Candidate in Sport Management, Faculty of Physical Education, Shomal University, Amol, Iran.
2. Assistant Professor, Iran University of Art, Tehran, Iran.
3. Associate Professor in Sport Management, Sport Science Department, Humanities Faculty, University of Zanjan, Zanjan, Iran.
4. PhD, Physical Education Teacher, Education Office, Babol, Iran.

Received: 15 March 2025

Accepted: 10 June 2025

Abstract

Objective: The purpose of this study was to design a development model for student sports culture.

Methodology: A qualitative research design grounded in Glaser's grounded theory approach was employed. Data were collected through semi-structured interviews with 16 participants, including faculty members in sport management, officials from the Ministry of Education's Physical Education Department, and managers of the Student Sports Federation. Data collection continued until theoretical saturation was reached. Participants were selected purposively. The data were analyzed through a three-stage coding process (open, axial, and selective), and the final model was developed in MAXQDA.

Results: Based on the coding results, 76 concepts, 16 subcategories, and 7 main categories were identified. These main categories included: enhancing the educational environment and sports infrastructure; strengthening financial and economic resources; media and the promotion of student sports culture; socio-cultural development; sustainable policymaking and planning in school sports; improving students' physical and mental health; and the role of technology and innovation.

Conclusion: The findings indicated that the development of student sports culture is a multidimensional process influenced by structural, educational, cultural, and economic factors. Achieving this goal requires improving the quality of physical education, ensuring sustainable resources, enhancing family participation, and making intelligent use of technology. Furthermore, attention to the role of media and the formulation of coherent national policies can foster student participation in sports and enhance social capital in future generations. Policymakers are recommended to prioritize developing a comprehensive roadmap to institutionalize sports culture in schools.

Keywords: Sports culture, Student Health, Student Sports, School Sports.

To cite this article:

Poursamadi Y, Amirnejad S, Gharekhani H, Mannani M. A Development Model for Student Sports Culture. *Human Resource Management in Sport*. 2026; 13(1):127-146. <https://doi.org/10.22044/shm.2025.15899.2728>

Corresponding Author: Saeed Amirnejad

Email: s.amirnejad@art.ac.ir

Extended Abstract

Summary

This qualitative study aimed to model the development of student sports culture in Iran. Sixteen semi-structured interviews were conducted with members of the sports management faculty, Ministry of Education physical education officials, and Student Sports Federation managers. Data analysis was conducted using a three-stage coding method (open, selective, and theoretical) using MaxQuda software, which resulted in the identification of 76 concepts, 16 subcategories, and 7 main categories. Which includes improving the educational environment and sports infrastructure, strengthening financial resources, media, and promoting the culture of student sports, social and cultural development, sustainable policymaking in school sports, improving the physical and mental health of students, and technology. The findings showed that the development of student sports culture is a multidimensional process and depends on the interaction of structural, educational, cultural, and economic factors.

Introduction

Sport has been considered not only a recreational activity but also a tool for social development and human capital development (1,2). School sport is considered one of the most important infrastructures for developing a sports culture in society (3). The level of sports participation among students in Iran is below standard due to a lack of facilities, poor educational planning, insufficient family support, and lifestyle changes caused by technological advancements, as well as insufficient motivation to participate in sports activities (4,5). In Iran, high-level documents such as the Fundamental Transformation of Education and the country's development programs emphasize the importance of school sports (6). In such circumstances, paying attention to the development of school-based sports culture is an effective strategy to increase students' participation in sports. However, the lack of a localized conceptual model for analyzing and developing sports culture in schools has resulted in fragmented implementation programs and interventions, as well as a lack of strategic coherence. Therefore, the present study aims to identify and analyze in depth the factors affecting the development of sports culture in Iranian schools, and to design a conceptual model that, while being compatible with the cultural, social, and managerial context of Iran, can provide a basis for effective policymaking, implementation, and evaluation in the field of student sports.

Methodology and Approach

This qualitative research was conducted within a data-based theory framework (Glazer's approach) to develop a model for the development of student sports culture in Iran. Participants included experts, specialists, and scholars in student sports, including faculty members in sports management, Ministry of Education physical education officials, and Student Sports Federation managers. The primary research tool was semi-structured interviews conducted via the snowball method, which continued until theoretical saturation was reached. Data analysis was performed using a three-stage coding method, including open, selective, and theoretical coding. In the open coding stage, key concepts were extracted and categorized. Then, in the selective coding stage, the relationship between the main categories was examined, categorized, and selected. Finally, the theoretical coding stage led to the interpretation and formulation of the final research model using MaxQuda software. The validity of the research data was based on four key indicators: credibility, transferability, reliability, and verifiability. Credibility, the extent to which the research results correspond to reality, was achieved by designing a range of questions and by receiving feedback from participants after presenting the initial results. To assess transferability, all research steps and participants' demographic characteristics were clearly documented to enable the use of the findings in similar situations. Reliability was also assessed by examining the consistency of coding between the two researchers, yielding an agreement rate of 88.12%. Finally, to measure confirmability, which determines the degree of researcher impartiality in data analysis, the research results were sent to several experts in sports management to obtain corrective suggestions based on their knowledge and experience, thereby confirming the scientific accuracy and validity of the findings. To increase data validity, the interview questions were provided to several experts for initial feedback and, after review and

modification, used in the research process. These individuals were purposively selected due to their experience and expertise in the management and development of student sports.

Result and Conclusion

The research findings indicated that, after reviewing and revising the interviews with experts, 105 initial or open codes were obtained; after merging overlapping codes, 76 remained. Subsequently, in the selective coding process, these 76 concepts were categorized into 16 subcategories. The main categories were then classified into 7. As emphasized in the data-driven theory, the main goal of this method is not simply to describe a phenomenon, but to produce a coherent theoretical framework. To achieve this goal, the extracted categories must be systematically related to one another and presented in a conceptual narrative.

At this stage, the researcher, based on his understanding of the phenomenon under study, either presents the paradigm model in narrative form or, by restructuring the model, draws the final theory as a picture. Therefore, the results of the research indicated that the development of student sports culture is influenced by several factors, including 1- macro policies, 2- the state of sports infrastructure, 3- the position of teachers and coaches, 4- media support, 5- the use of educational technologies, 6- the role of the family, and 7- social interactions of students. These were, in fact, the main categories extracted from the data analysis. The findings also showed that to improve the culture of sports in schools, measures such as enhancing the quality of sports education, expanding access to sports facilities, developing supportive policies, fostering healthy competition, and increasing student participation in sports programs should be considered. Overall, this study, by providing a scientific and practical framework, can help policymakers and educational administrators improve the culture of sports in schools and increase student participation. In conclusion, it can be stated that the development of student sports culture in Iran requires a holistic, systemic, and cultural perspective; a perspective that transcends the levels of policymaking, management, education, technology, and media, and ultimately leads to changes in attitudes, norms, and sports behaviors among students. The findings of this study clearly show that sports culture in schools cannot be achieved simply by expanding infrastructure or improving technical education, but rather requires integrating components such as new technologies, media storytelling, active family and school participation, and the formulation of culture-oriented policies.

Ethical Considerations: This study adhered to ethical guidelines by ensuring informed consent from all participants, maintaining confidentiality, and ensuring voluntary participation. Researchers took care to avoid any biases during data collection and analysis. Participants' feedback was also integrated into the process to enhance the study's validity without influencing their responses.

Funding: This study was not funded by any external sources. It was conducted independently without financial support from any organization or institution.

Authors' Contributions: All authors contributed to the design, implementation, and writing of all parts of this study. They collaborated on conceptualization, methodology, data collection, analysis, and interpretation of results. Each author participated in drafting and revising the manuscript and approved the final version for submission.

Conflicts of interest: The authors declare no conflicts of interest regarding the publication of this study.

Acknowledgement: The authors thank the participants who generously shared their time and insights for this study. We also appreciate the guidance and feedback from colleagues and experts in the field, which helped to enhance the quality of this research.

References

1. Xu L, Wu C, Ding Y, Xu G. Integration and co-construction of school sports culture and community sports culture. Proceedings of the International Conference on Modern Education and Humanities Science (ICMEHS). 2021; 112–115.
2. ManouchehriNejad M. Identifying factors affecting the institutionalization of sports culture in children and adolescents and designing a model [dissertation]. Shomal University, Amol. 2016. **[In Persian]**

3. Ramazani Nejad R, Rahmati MM, MirYousefi SJ, Nejad Sajadi SA. Identifying factors and criteria influencing cultural development in elite sports. *Journal of Sport Management Studies*. 2016; 8(40):61–78. **[In Persian]**
4. Hosseini Keshtan M, Ghalandar Quchan Atigh G. Prioritizing the indicators of student sports development in Iran. *Research in Educational Sport*. 2022; 10(28):113–140. **[In Persian]**
5. Afrouzeh A, Majidi F, Hemmati Nejad M. Exploring physical education teachers' lived experiences of the challenges of implementing inclusive sports in schools. *Human Resource Management in Sports*. 2024. doi: 10.22044/shm.2024.15054.2680.
6. Mirzaei Kalar A, Hemati Nejad M, Ramazani Nejad R. Designing a model for the development of student sports in Iran. *Research in Educational Sport*. 2020; 8(18):41–62. **[In Persian]**

مدیریت منابع انسانی در ورزش

مقاله پژوهشی

مدل توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی

یاسر پورصمدی^۱، سعید امیرنژاد^۲، حسن قره‌خانی^۳، معصومه‌السادات منانی^۴

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه غیرانتفاعی شمال، آمل، ایران.
۲. استادیار دانشگاه هنر ایران، تهران، ایران.
۳. دانشیار مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
۴. دکتری، معلم تربیت بدنی، آموزش و پرورش بابل، بابل، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۲۵

چکیده

هدف: هدف پژوهش طراحی مدل توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی بود.

روش‌شناسی: برای اجرای این مطالعه از روش تحقیق کیفی مبتنی بر نظریه داده بنیاد (رویکرد گلیزر) استفاده شد. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با ۱۶ نفر از اعضای هیئت علمی مدیریت ورزشی، مسئولین تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش و مدیران فدراسیون ورزش دانش‌آموزی، گردآوری و تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. مشارکت‌کنندگان به صورت هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها با روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای (باز، انتخابی و نظری) تحلیل و مدل نهایی با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا تدوین گردید.

یافته‌ها: طبق نتایج کدگذاری، ۷۶ مفهوم، ۱۶ مقوله فرعی و ۷ مقوله اصلی شناسایی شد که شامل ارتقای محیط آموزشی و زیرساخت‌های ورزشی، تقویت منابع مالی و اقتصادی، رسانه و ترویج فرهنگ ورزش دانش‌آموزی، توسعه اجتماعی و فرهنگی، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی پایدار در ورزش مدارس، ارتقای سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان و فناوری و نوآوری می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان داد که توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی، فرآیندی چندبعدی و وابسته به تعامل عوامل ساختاری، آموزشی، فرهنگی و اقتصادی می‌باشد. تحقق این امر مستلزم بهبود کیفیت آموزش تربیت بدنی، تأمین منابع پایدار، تقویت مشارکت خانواده و استفاده هوشمندانه از فناوری است. همچنین، توجه به نقش رسانه و طراحی سیاست‌های هماهنگ در سطح ملی می‌تواند موجب ارتقای مشارکت ورزشی دانش‌آموزان و تقویت سرمایه اجتماعی در نسل آینده شود. پیشنهاد می‌شود تدوین نقشه راه جامع برای نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در مدارس در دستور کار سیاست‌گذاران قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: فرهنگ ورزش، سلامت دانش‌آموزان، ورزش دانش‌آموزی، ورزش مدارس.

به این مقاله این‌گونه استناد کنید:

پورصمدی یاسر، امیرنژاد سعید، قره‌خانی حسن، منانی معصومه‌السادات. مدل توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی. مدیریت منابع انسانی در ورزش. ۱۴۰۴؛ ۱۳(۱): ۱۲۷-۱۴۶. <https://doi.org/10.22044/shm.2025.15899.2728>

نویسنده مسئول: سعید امیرنژاد

Email: s.amirnejad@art.ac.ir

مقدمه

در بسیاری از کشورها، ورزش نه تنها به عنوان یک فعالیت تفریحی، بلکه به عنوان ابزاری برای توسعه اجتماعی و افزایش سرمایه انسانی مورد توجه قرار گرفته است (۱). مدارس، به عنوان نخستین محیط رسمی آموزش و پرورش، نقش محوری در نهادینه سازی عادات ورزشی و توسعه فرهنگ ورزش در میان دانش آموزان دارند (۲). ورزش مدارس یکی از مهم ترین زیرساخت های توسعه فرهنگ ورزش در جامعه محسوب می شود، زیرا عادت های حرکتی و سبک زندگی فعال در دوران کودکی و نوجوانی شکل می گیرد و می تواند بر رفتارهای ورزشی در طول عمر تأثیر بگذارد. از این رو، سرمایه گذاری در ورزش مدارس می تواند به ایجاد نسل هایی سالم، با نشاط و مسئولیت پذیر منجر شود که در آینده در توسعه اجتماعی و اقتصادی کشور نقش مؤثری خواهند داشت (۳).

میزان مشارکت ورزشی دانش آموزان در ایران کمتر از حد استاندارد است و بسیاری از آن ها به دلیل نبود امکانات، ضعف برنامه ریزی آموزشی، کمبود حمایت خانواده و تغییر سبک زندگی ناشی از پیشرفت فناوری، انگیزه کافی برای شرکت در فعالیت های ورزشی را ندارند (۴). در بُعد کلان سیاست گذاری، توجه چندانی به تربیت بدنی فراگیر در مدارس وجود ندارد. همچنین علی رغم وجود دانشگاه فرهنگیان به عنوان متولی تربیت نیروی تخصصی، سرفصل های مناسب تربیت بدنی فراگیر نه در پیش از خدمت و نه حین خدمت طراحی نشده است؛ بنابراین لزوم ارتقا دانشی و حرفه ای معلمان تربیت بدنی برای اجرای موفق تربیت بدنی فراگیر توصیه می شود (۵). همچنین عدم آشنایی دانش آموزان با فرهنگ ورزش و کمبود فرصت های ورزشی در مدارس، باعث کاهش سطح فعالیت بدنی و افزایش رفتارهای غیرفعال در آنان می شود (۶). در بسیاری از کشورها، سیاست های توسعه ای در حوزه ورزش مدارس با هدف نهادینه سازی فرهنگ ورزش طراحی شده است و به صورت یکپارچه در نظام آموزشی اجرا می شود (۱). این سیاست ها شامل تأمین زیرساخت های ورزشی، گسترش برنامه های درسی مرتبط با فعالیت بدنی، آموزش معلمان تربیت بدنی، ترویج نگرش مثبت به ورزش از طریق رسانه ها و افزایش تعامل بین مدارس و نهادهای ورزشی است (۶،۷). در ایران نیز اسناد بالادستی همچون سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه های توسعه کشور بر اهمیت ورزش مدارس تأکید دارند (۸). در چنین شرایطی، توجه به توسعه فرهنگ ورزش در مدارس می تواند به عنوان یکی از راهکارهای مؤثر برای افزایش سطح مشارکت ورزشی دانش آموزان در نظر گرفته شود. فرهنگ ورزش، که شامل مجموعه ای از ارزش ها، باورها، نگرش ها و هنجارهای مرتبط با فعالیت های بدنی است، زمینه ساز شکل گیری رفتارهای ورزشی پایدار در افراد می شود (۹،۱۰،۱۱).

مطابق نتایج تحقیق منصف و همکاران (۲۰۲۴)، از جمله عواملی که باید در توسعه ورزش دانش آموزی مد نظر قرار گیرد، شامل حمایت مالی از ورزش دانش آموزی، توجه به فضاهای ورزشی استاندارد در مدارس، فراهم کردن فرصت جهت بروز استعدادها و توانایی ها، افزایش ساعات تربیت بدنی در برنامه درسی و حمایت همه جانبه بخش خصوصی و دولتی از ورزش دانش آموزی و مواردی دیگر می باشد (۱۱). یافته های تحقیق وانگ^۱ و همکاران (۲۰۲۴) اهمیت به کارگیری راهبردهای یکپارچه مبتنی بر تقویت زیرساخت های جامعه، حمایت خانواده و افزایش آگاهی از سیاست های ورزشی را برای توسعه فرهنگ ورزش دانش آموزی و ارتقاء سبک زندگی فعال در میان کودکان و نوجوانان نشان می دهد (۱۲). بسطامی و همکاران (۲۰۲۳) در نتایج تحقیق خود بیان کردند، توسعه ورزش دانش آموزی بخش مهمی از توسعه اقتصادی اجتماعی است که می تواند موجب افزایش نشاط اجتماعی و بهره وری ملی شود (۱۳). قناعت و همکاران (۲۰۲۲) نیز در مطالعه ای که بر مدارس استان خراسان رضوی انجام دادند، نشان دادند که عوامل مدیریتی، اقتصادی، فرهنگی - اجتماعی و آموزشی به عنوان مؤلفه های کلیدی توسعه ورزش دانش آموزی محسوب می شوند (۱۴). یافته های پژوهش قنبری فیروزآبادی و همکاران (۲۰۲۰) نیز حاکی از آن است که تدوین سیاست های حمایتی، تأمین منابع مالی، بهره گیری از رسانه ها و فناوری های آموزشی می توانند به عنوان راهبردهای توسعه فرهنگ ورزش در مدارس مورد توجه قرار گیرند (۱۵).

مطالعه سیندیانی^۱ و همکاران (۲۰۲۵) بر اهمیت ادغام یادگیری اجتماعی - عاطفی در تربیت بدنی به منظور فراهم آوردن محیط یادگیری مثبت و حمایت‌کننده تأکید کرده و نقش آن را در توسعه جامع و بهزیستی دانش‌آموزان برجسته می‌سازد (۱۶). دانه‌ر^۲ و همکاران (۲۰۲۴) در تحقیقی به بررسی برنامه‌های جامع فعالیت بدنی مدرسه‌ای^۳ در چارچوب رویکرد کلی سلامت دانش‌آموزان می‌پردازند که فرصتی برای فعالیت بدنی قبل، حین و بعد از ساعات مدرسه فراهم می‌کنند. برای تأثیرگذاری موثر بر رفتار و بهره‌مندی کامل از مزایای جسمانی، شناختی و روانی سبک زندگی فعال، مدارس باید فرهنگ فعالیت بدنی را به صورت پایدار در ساختار و جامعه مدرسه نهادینه سازند. در این راستا، حرکت ملی مدارس فعال در ایالات متحده، چارچوبی با نه عنصر اساسی برای توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی ارائه کرده است که ابزارها و منابع رایگان متنوعی را شامل مستندات راهنما، ابزارهای ارزیابی، فرصت‌های توسعه حرفه‌ای و سیستم‌های تقدیر مدرسه‌ای فراهم می‌آورد تا مشارکت همه دانش‌آموزان در حداقل ۶۰ دقیقه فعالیت بدنی روزانه تضمین شود (۱۷). مطابق نتیجه تحقیق کرمی و همکاران (۲۰۲۵) راهبردهای شناسایی شده موثر در ارتقای کیفیت ورزش دانش‌آموزی ایران شامل بالا بردن بهره‌وری فضاهای مدارس، طرح مدارس پویا، تغییر نگرش مدیران، افزایش اعتبار در بخش‌های مختلف، فراهم کردن بسترهای درامدزایی بود (۱۸). طبق نتایج خدابخشی و همکاران (۲۰۲۲)، متصدیان برنامه‌ریزی آموزشی باید توجه بیشتری به مدارس چندفرهنگی و کلاس تربیت‌بدنی در راستای سیاست‌های کلان آموزش و پرورش داشته و به منظور توانمندسازی معلمان به آموزش‌های ضمن خدمت و گنجاندن مفاهیم چندفرهنگی در برنامه آماده‌سازی معلمان توجه بیشتر داشته باشند (۱۹). عموزاده و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهش خود دریافتند که پارادایم کیفی توسعه ورزش دانش‌آموزی در طرح مدرسه پویا شامل چهار مقوله (عوامل سخت افزاری، فرهنگ سازی، عوامل مدیریتی و عوامل فراسازمانی) می‌باشد و پیشنهاد کردند معاونت تربیت بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش بر توسعه این چهار بُعد در اجرای طرح مدرسه پویا تأکید ورزد (۲۰). پژوهش حسینی‌کشتان و قلندر (۲۰۲۲) نشان داد که عواملی همچون نگرش جامعه دانش‌آموزی به ورزش، سیاست‌گذاری‌های راهبردی، مشارکت داوطلبانه و توسعه زیرساخت‌ها، تأثیر به‌سزایی در ارتقای فرهنگ ورزش در مدارس دارند (۴). نتایج پژوهش کلین و وگت^۴ (۲۰۱۹) نیز نشان داد که توانمندسازی دانش‌آموزان و ایجاد انگیزه برای زندگی فعال، می‌تواند تأثیر به‌سزایی بر مشارکت ورزشی آنان داشته باشد (۲۱).

با توجه به یافته‌ها و دیدگاه‌های متنوع پژوهشگران داخلی و بین‌المللی، توسعه فرهنگ ورزش در مدارس پدیده‌ای پیچیده، میان‌رشته‌ای و چند بُعدی است که بررسی آن مستلزم مطالعه‌ای جامع در ابعاد ساختاری، مدیریتی، اجتماعی و فرهنگی می‌باشد. در حالی که «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» به صراحت بر جایگاه کلیدی تربیت‌بدنی در دستیابی به حیات طیبه، ارتقای سرمایه انسانی و تحقق عدالت تربیتی در همه ساحت‌ها تأکید دارد، چالش‌هایی نظیر ضعف هماهنگی نهادی، فقدان سیاست‌گذاری یکپارچه و کمبود نیروی انسانی متخصص در تربیت‌بدنی مدارس، تحقق این اهداف را با موانع جدی مواجه کرده است. همچنین، در «برنامه هفتم توسعه جمهوری اسلامی ایران» نیز بر تقویت زیرساخت‌های تربیت‌بدنی دانش‌آموزان، عدالت در دسترسی به امکانات ورزشی و توانمندسازی معلمان تأکید شده است. از سوی دیگر، در «بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» نیز ارتقای توانمندی‌های جسمی، روحی و مهارتی نسل جوان به‌عنوان ضرورتی راهبردی در مسیر تمدن‌سازی نوین اسلامی شناخته می‌شود. با این حال، فقدان یک مدل مفهومی بومی‌سازی شده برای تحلیل و توسعه فرهنگ ورزش در مدارس، سبب شده است برنامه‌ها و مداخلات اجرایی دچار پراکندگی و فقدان انسجام راهبردی باشند. از این‌رو، پژوهش حاضر بر آن است تا با شناسایی و تحلیل عمیق عوامل مؤثر بر توسعه فرهنگ ورزش در مدارس ایران، مدلی مفهومی طراحی نماید که ضمن سازگاری با بستر فرهنگی، اجتماعی و مدیریتی ایران، بتواند مبنایی برای سیاست‌گذاری، اجرا و ارزیابی اثربخش در حوزه ورزش دانش‌آموزی فراهم آورد.

1. Sindiani
2. Dauenhauer
3. Comprehensive School Physical Activity Program (CSPAP)
4. Klein and Vogt

روش‌شناسی

این پژوهش با رویکرد کیفی و بر اساس نظریه داده‌بنیاد، با هدف طراحی مدلی برای توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در ایران انجام شده است. برای اجرای این مطالعه از روش تحقیق کیفی مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد (رویکرد گلنیر) استفاده شد. جمع‌آوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته صورت گرفت و روند مصاحبه‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. در طراحی سؤالات مصاحبه، ابتدا چارچوب کلی تحقیق در نظر گرفته شد و سپس پرسش‌ها بر اساس اهداف پژوهش تدوین گردید. به‌منظور افزایش اعتبار داده‌ها، سؤالات مصاحبه برای بازخورد اولیه در اختیار چند متخصص قرار گرفت و پس از بررسی و اصلاح، در فرآیند تحقیق به‌کار گرفته شد. شرکت‌کنندگان این تحقیق شامل خبرگان، متخصصان و صاحب‌نظران در حوزه ورزش دانش‌آموزی اعم از اعضای هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی، مسئولین تربیت بدنی وزارت آموزش و پرورش و مدیران فدراسیون ورزش دانش‌آموزی بودند. این افراد به دلیل تجربه و تخصص خود در مدیریت و توسعه ورزش دانش‌آموزی، به‌صورت هدفمند انتخاب شدند. ملاک انتخاب مشارکت‌کنندگان شامل داشتن سابقه تدریس و پژوهش در حوزه ورزش دانش‌آموزی، تجربه اجرایی در برنامه‌های مرتبط با توسعه ورزش دانش‌آموزی و انتشار مقالات علمی در این حوزه بوده است.

برای تحلیل داده‌های گردآوری‌شده، از روش کدگذاری سه مرحله‌ای شامل کدگذاری باز، انتخابی و نظری استفاده شد. در مرحله کدگذاری باز، مفاهیم کلیدی استخراج و طبقه‌بندی شدند. سپس در مرحله کدگذاری انتخابی، ارتباط میان مقولات اصلی بررسی و دسته‌بندی شد و مورد انتخاب قرار گرفت. در نهایت، مرحله کدگذاری نظری منجر به تفسیر و نظریه پردازی و تدوین مدل نهایی تحقیق انجام پذیرفت. این مراحل با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا^۱ اجرا شد. به‌منظور تضمین دقت و اعتبار داده‌های پژوهش، از چهار شاخص اصلی شامل باورپذیری، انتقال‌پذیری، قابلیت اعتماد و تأییدپذیری استفاده شد. باورپذیری که به میزان انطباق نتایج تحقیق با واقعیت اشاره دارد، از طریق طراحی سؤالات گوناگون و دریافت بازخورد از شرکت‌کنندگان پس از ارائه نتایج اولیه حاصل شد. برای ارزیابی انتقال‌پذیری، تمامی مراحل پژوهش و ویژگی‌های جمعیتی مشارکت‌کنندگان به‌صورت شفاف مستندسازی گردید تا امکان استفاده از یافته‌ها در شرایط مشابه فراهم شود. قابلیت اعتماد نیز از طریق بررسی میزان هم‌خوانی کدگذاری‌های انجام‌شده توسط دو پژوهشگر ارزیابی شد و نرخ توافق ۸۸/۱۲ درصد به دست آمد که فراتر از حد قابل قبول ۶۰ درصد بوده و نشان‌دهنده انسجام بالای پژوهش است. در نهایت، جهت سنجش تأییدپذیری که میزان بی‌طرفی محقق را در تحلیل داده‌ها مشخص می‌کند، نتایج تحقیق برای تعدادی از متخصصان حوزه مدیریت ورزشی ارسال شد تا با توجه به دانش و تجربه خود، پیشنهادهای اصلاحی ارائه دهند و بدین ترتیب، صحت و اعتبار علمی یافته‌ها مورد تأیید قرار گیرد.

یافته‌ها

مشخصات جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در مصاحبه در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مصاحبه‌شوندگان

Table 1. Demographic Characteristics of Interview Participants

ردیف	جنسیت	سن	شغل / سمت	سابقه فعالیت در حوزه ورزش	تحصیلات
p1	مرد	۴۹	عضو هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی	۱۸	دکتری
p2	مرد	۵۲	مسئول در وزارت آموزش و پرورش	۲۵	دکتری
p3	مرد	۳۷	مسئول در فدراسیون ورزش دانش‌آموزی	۱۴	کارشناسی ارشد
p4	مرد	۴۴	عضو هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی	۱۱	دکتری
p5	مرد	۶۲	عضو هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی	۲۷	دکتری
p6	مرد	۳۶	عضو هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی	۱۲	کارشناسی ارشد
p7	مرد	۴۷	مسئول در فدراسیون ورزش دانش‌آموزی	۱۴	دکتری
p8	مرد	۵۴	مسئول در فدراسیون ورزش دانش‌آموزی	۲۱	دکتری
p9	زن	۴۱	مسئول در وزارت آموزش و پرورش	۱۶	کارشناسی ارشد
p10	زن	۵۸	مسئول در وزارت آموزش و پرورش	۲۲	دکتری
p11	زن	۵۳	مسئول در وزارت آموزش و پرورش	۲۴	دکتری
p12	زن	۴۵	مسئول در فدراسیون ورزش دانش‌آموزی	۱۹	دکتری
p13	مرد	۴۱	مسئول در فدراسیون ورزش دانش‌آموزی	۱۵	کارشناسی ارشد
p14	مرد	۳۸	مسئول در وزارت آموزش و پرورش	۱۳	دکتری
p15	زن	۴۸	عضو هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی	۱۸	دکتری
p16	زن	۵۱	عضو هیئت علمی رشته مدیریت ورزشی	۱۶	دکتری

پس از انجام مصاحبه‌ها و گردآوری داده‌های پژوهش، فرآیند کدگذاری برای تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها مورد استفاده قرار گرفت. کدگذاری به عنوان روشی نظام‌مند، داده‌های متنی پراکنده را به مفاهیمی معنادار و قابل تفسیر تبدیل می‌کند. این فرآیند از طریق شناسایی مقوله‌های اولیه در مرحله کدگذاری باز آغاز شده و سپس در مرحله کدگذاری انتخابی، مفاهیم استخراج‌شده ساماندهی و دسته‌بندی و انتخاب می‌شوند. در نهایت، کدگذاری نظری به منظور شناسایی مقولات اصلی و ایجاد یک ساختار مفهومی منسجم انجام می‌شود. در این پژوهش، از طریق بررسی و بازبینی مصاحبه‌های انجام‌شده با متخصصان، ۱۰۵ کد اولیه یا باز بدست آمد که بعد از ادغام این کدها براساس همپوشانی، ۷۶ کد باقی ماند. در ادامه، در فرآیند کدگذاری محوری، این ۷۶ مفهوم در ۱۶ مقوله فرعی دسته‌بندی شد. سپس مقولات اصلی مشخص گردید که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. نتایج حاصل از کدگذاری گزینشی

Table 2. Results of Selective Coding

مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم	مصاحبه شوندگان
ارتقای محیط آموزشی و زیرساخت‌ها	توسعه امکانات و فضاهای ورزشی در مدارس	گسترش اماکن ورزشی چند منظوره در مدارس	p1, p3, p5, p9, p13
تسهیل دسترسی مدارس مناطق محروم به امکانات ورزشی	فضاهای ورزشی در مدارس	بهبود دسترسی به تجهیزات ورزشی استاندارد	p1, p3, p5, p9, p12, p16
تنوع بخشی به فعالیت‌های ورزشی مدرسه‌ای و طراحی برنامه‌های خلاقانه	بهره‌گیری از فناوری‌های مدرن برای مدیریت اماکن ورزشی	بازسازی و ارتقای زیرساخت‌های ورزشی قدیمی	p4, p8, p12, p16
	طراحی فضاهای ورزشی مناسب برای تمامی گروه‌های سنی	بهره‌گیری از فناوری‌های مدرن برای مدیریت اماکن ورزشی	p7, p11, p15, p16
	افزایش ساعات ورزش در برنامه درسی	طراحی فضاهای ورزشی مناسب برای تمامی گروه‌های سنی	p2, p5, p8, p11
	توسعه امکانات و فضاهای ورزشی در مدارس	تسهیل دسترسی مدارس مناطق محروم به امکانات ورزشی	p1, p2, p6, p9, p11, p13
	بهبود دسترسی به تجهیزات ورزشی استاندارد	افزایش ساعات ورزش در برنامه درسی	p2, p6, p7, p11, p13
	بازسازی و ارتقای زیرساخت‌های ورزشی قدیمی	تنوع بخشی به فعالیت‌های ورزشی مدرسه‌ای و طراحی برنامه‌های خلاقانه	p4, p11, p12, p15

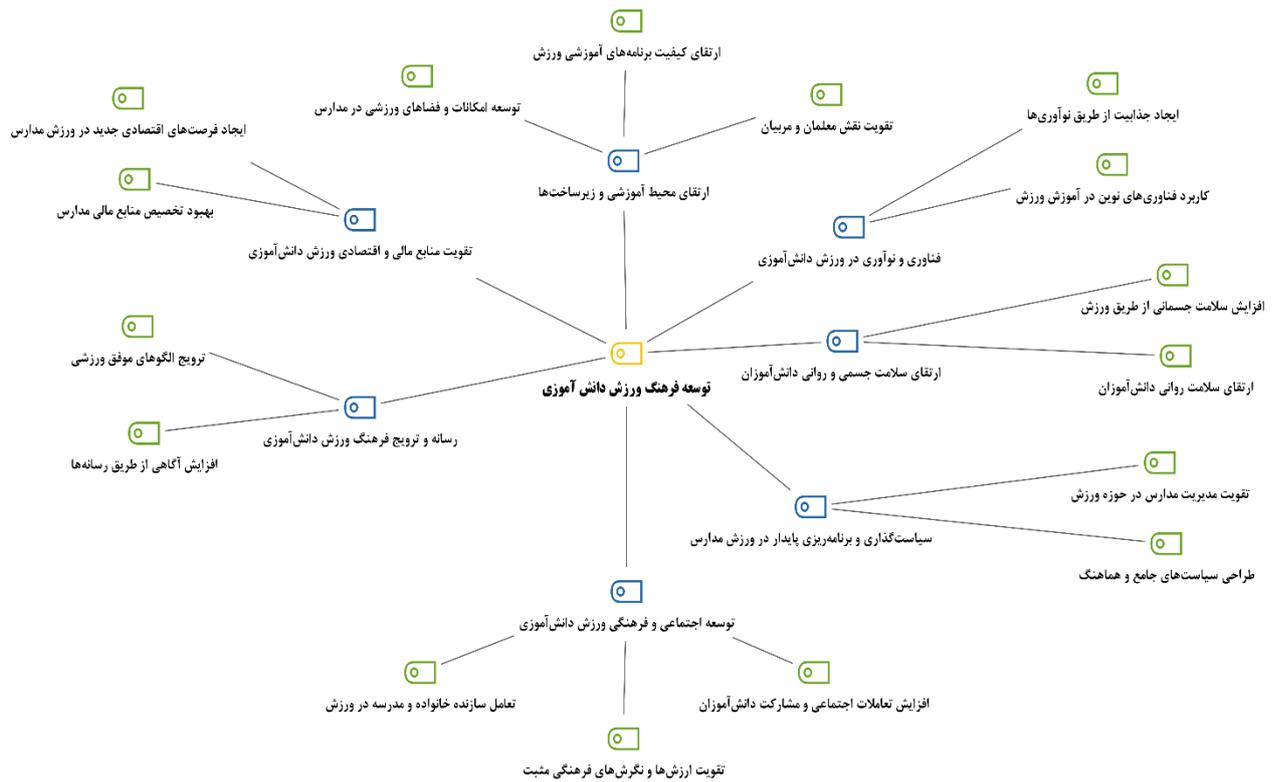

مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم	مصاحبه شونده‌گان
	ارتقای کیفیت برنامه‌های آموزشی ورزش	طراحی سیستم‌های بازخورد برای ارزیابی علاقه‌مندی دانش‌آموزان به ورزش	p4, p7, p9, p11, p12
	تقویت نقش معلمان و مربیان	شناسایی و تقویت استعدادها و ورزشی در مدارس	p1, p2, p3, p6, p7, p10, p11, p14
		آموزش مداوم معلمان ورزش برای ارتقای مهارت‌ها	p4, p6, p7, p8, p9, p14
		افزایش انگیزه معلمان از طریق حمایت‌های شغلی	p2, p3, p4, p7, p12, p15
		تعریف فرصت‌های مطالعاتی برای معلمان ورزش	p3, p6, p9, p15
		تعریف جایگاه شغلی بهتر برای معلمان تربیت بدنی	p2, p3, p7, p9, p13, p15
		استفاده از مربیان حرفه‌ای برای آموزش تخصصی ورزش	p4, p5, p7, p9
		طراحی سیستم ارزیابی جامع برای عملکرد معلمان ورزش	p2, p6, p7, p11, p12, p13
توسعه اجتماعی و فرهنگی ورزش دانش آموزی	تعامل سازنده خانواده و مدرسه در ورزش	آموزش والدین درباره اهمیت ورزش در تربیت فرزندان	p2, p3, p5, p7, p9, p11, p14
		افزایش تعامل والدین با مدارس در برنامه‌های ورزشی	p4, p6, p7, p11, p14, p16
		تقویت الگوی رفتاری خانواده‌ها در حمایت از ورزش	p1, p4, p8, p9, p14
		ترویج فرهنگ مشارکت ورزشی میان دانش‌آموزان	p2, p6, p10, p14
		ترویج برابری جنسیتی در برنامه‌های ورزشی مدارس	p2, p6, p7, p11, p12, p16
		گسترش اخلاق ورزشی در میان دانش‌آموزان	p1, p2, p6, p7, p11, p14
		تقویت حس مسئولیت‌پذیری از طریق ورزش	p3, p5, p8, p9, p13
		تقویت مهارت‌های ارتباطی از طریق ورزش تیمی	p3, p4, p7, p12, p14
		ارتقای روحیه همکاری و کار تیمی در فعالیت‌های ورزشی	p1, p4, p5, p9, p12, p14
		ترویج فعالیت‌های گروهی و رقابت سالم	p1, p2, p3, p6
		ایجاد باشگاه‌های دانش‌آموزی برای گسترش تعاملات خارج از محیط درسی	p1, p4, p8, p12
سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی پایدار در ورزش مدارس	طراحی سیاست‌های جامع و هماهنگ	تدوین نقشه راه ملی برای توسعه ورزش دانش‌آموزی	p1, p3, p7, p8, p12, p13
		بهبود قوانین حمایتی در حوزه ورزش مدارس	p1, p5, p7, p9, p13, p16
		تقویت نظارت بر اجرای برنامه‌های ورزشی	p3, p6, p8, p13, p15
		ایجاد ساختارهای شفاف برای تخصیص منابع	p2, p5, p9, p13
		تدوین سیاست‌های منسجم میان آموزش و ورزش	p2, p3, p4, p7, p12
		استفاده از تجربیات بین‌المللی در تدوین سیاست‌های بومی	p5, p7, p11, p12, p16
		ارتقای مهارت‌های مدیریتی مدیران مدارس در ورزش	p1, p3, p5, p7, p9, p11, p15
		بهبود فرآیند ارزیابی عملکرد برنامه‌های ورزشی	p2, p6, p8, p12, p13
		تدوین برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت ورزشی	p1, p4, p7, p10
		ایجاد بانک اطلاعاتی ملی برای مدیریت داده‌های ورزشی مدارس	p3, p7, p9, p13, p14
		استفاده از فناوری برای مدیریت بهتر برنامه‌های ورزشی	p8, p10, p12, p14
رسانه و ترویج فرهنگ ورزش دانش آموزی	افزایش آگاهی از طریق رسانه‌ها	طراحی برنامه‌های آموزشی جذاب درباره اهمیت ورزش	p3, p6, p9, p12
		استفاده از رسانه‌های نوین برای ترویج ورزش دانش‌آموزی	p1, p3, p5, p7, p10, p16
		نمایش دستاوردهای ورزشی دانش‌آموزان در رسانه‌ها	p6, p8, p10, p12, p16
		ایجاد پادکست‌های آموزشی درباره اهمیت ورزش در رشد دانش‌آموزان	p3, p7, p11, p15
		تولید محتوای آموزشی در قالب انیمیشن و فیلم‌های کوتاه	p10, p12, p14, p15, p16
		معرفی قهرمانان ورزشی به‌عنوان الگوهای الهام‌بخش	p1, p4, p5, p9, p15
		استفاده از داستان‌های موفقیت ورزشی برای انگیزه‌بخشی	p9, p11, p13, p15
		تقویت جایگاه ورزشکاران حرفه‌ای در جامعه	p11, p13, p15, p16
		تقویت برنامه‌های بازدید از رویدادهای ورزشی ملی برای الهام‌بخشی	p1, p5, p9, p13
تقویت منابع مالی و اقتصادی ورزش دانش آموزی	بهبود تخصیص منابع مالی مدارس	افزایش بودجه اختصاصی برای توسعه ورزش مدارس	p2, p4, p6, p8, p10, p12, p15
		تخصیص یارانه به مناطق کم‌برخوردار	p2, p5, p7, p9, p13, p16
		حمایت از خرید تجهیزات ورزشی استاندارد	p1, p2, p6, p7, p15
		توسعه مشارکت بخش خصوصی در ورزش دانش‌آموزی	p1, p5, p6, p10, p11, p15
		ارائه مشوق‌های مالی برای معلمان و دانش‌آموزان ورزشکار	p1, p4, p8, p9, p14, p15

مقولات اصلی	مقولات فرعی	مفاهیم	مصاحبه شوندگان
		تخصیص منابع مالی مناسب به مدارس	p3, p4, p8, p10, p14, p15
	ایجاد فرصت‌های	همکاری با استارت‌آپ‌های ورزشی برای طراحی محصولات و خدمات خلاقانه	p1, p5, p10, p15, p16
	اقتصادی جدید	طراحی برنامه‌های درآمدزایی از طریق ورزش	p4, p5, p6, p8, p10
	در ورزش مدارس	برگزاری مسابقات با حمایت مالی حامیان مالی	p2, p4, p6, p8, p16
		توسعه ورزش‌های رقابتی و استعدادیابی	p3, p8, p13, p15, p16
		بهره‌گیری از فناوری‌های جدید برای کاهش هزینه‌ها	p3, p5, p7, p8, p11, p12
ارتقای سلامت	افزایش سلامت	ترویج فعالیت‌های جسمانی منظم در مدارس	p3, p5, p7, p8, p10, p12, p14
جسمی و روانی	جسمانی از	کمک به پیشگیری از بیماری‌های غیرواگیر در دانش‌آموزان	p1, p3, p7, p16
دانش‌آموزان	طریق ورزش	تقویت آمادگی جسمانی دانش‌آموزان با برنامه‌های مناسب	p2, p3, p5, p6, p8, p10, p14
		آموزش تغذیه سالم همراه با فعالیت‌های ورزشی	p2, p6, p10, p11, p16
		مقابله با کم‌تحرکی و سبک زندگی کم‌فعال	p1, p2, p3, p5, p8, p9, p12
	ارتقای سلامت	کاهش استرس و اضطراب از طریق ورزش	p2, p6, p10, p11, p15, p16
	روانی	افزایش خودباوری و اعتماد به نفس در محیط ورزشی	p1, p4, p6, p8, p13
	دانش‌آموزان	تقویت تمرکز و حافظه دانش‌آموزان	p3, p8, p13, p15
		کاهش خشونت و رفتارهای پرخطر در مدارس	p1, p3, p5, p7, p13
فناوری و	کاربرد	استفاده از اپلیکیشن‌های آموزشی برای آموزش ورزش	p2, p4, p6, p10, p14
نوآوری در	فناوری‌های نوین	بهره‌گیری از تکنولوژی برای نظارت بر عملکرد ورزشکاران	p1, p4, p6, p8, p12, p13
ورزش	در آموزش ورزش	توسعه پلتفرم‌های آنلاین برای مسابقات ورزشی	p6, p8, p10, p13, p15
دانش‌آموزی		ارائه تحلیل‌های داده‌محور برای بهبود برنامه‌های ورزشی	p2, p5, p7, p9, p16
	ایجاد جذابیت از	طراحی بازی‌های دیجیتال ورزشی برای دانش‌آموزان	p3, p4, p5, p16
	طریق نوآوری‌ها	ترکیب ورزش با فعالیت‌های فرهنگی و هنری	p3, p9, p10, p14, p15
		ایجاد فرصت‌های ورزشی تعاملی با ابزارهای هوشمند	p3, p5, p7, p11, p14
		استفاده از شبیه‌سازهای ورزشی برای آموزش	p2, p4, p9, p13, p14
		طراحی ابزارهای نوین ورزشی متناسب با دانش‌آموزان	p4, p5, p6, p9, p14

تحلیل داده‌های گردآوری شده منجر به استخراج ۱۰۵ کد اولیه شد که پس از بررسی و ادغام کدهای دارای همپوشانی، تعداد آن‌ها به ۷۶ کد نهایی کاهش یافت. در ادامه، از طریق مقایسه مستمر کدها و داده‌های خام بر اساس شباهت‌ها و تفاوت‌ها، کدهای مشابه در ۱۶ مقوله فرعی سازمان‌دهی شدند و دسته‌بندی اولیه‌ای از مفاهیم حاصل گردید. در مرحله بعد، این مقوله‌های فرعی در ۷ مقوله اصلی طبقه‌بندی شدند. همان‌طور که در نظریه داده‌بنیاد تأکید شده است، هدف اصلی این روش صرفاً توصیف یک پدیده نیست، بلکه تولید یک چارچوب نظری منسجم است. برای دستیابی به این هدف، لازم است که طبقات استخراج‌شده به شکلی نظام‌مند به یکدیگر مرتبط شوند. کدگذاری نظری، که مرحله نهایی در فرآیند نظریه‌پردازی محسوب می‌شود، بر مبنای نتایج حاصل از دو مرحله پیشین (کدگذاری باز و انتخابی) انجام گرفت. در این مرحله، طبقه‌محوری به صورت ساختار یافته با سایر طبقات مرتبط شده و این روابط در قالب یک روایت مفهومی تبیین گردید. همچنین، طبقات نیازمند اصلاح و تکمیل، مورد بازبینی قرار گرفتند. پژوهشگر در این مرحله، با توجه به درک خود از پدیده مورد مطالعه، یا چارچوب مدل پارادایمی را در قالب یک روایت ارائه می‌دهد یا با تجدید ساختار مدل، نظریه نهایی را به صورت تصویری ترسیم می‌کند. در شکل (۱) خروجی گرافیکی نرم‌افزار مکس کیودا و در شکل (۲) مدل پیشنهادی توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در ایران ارائه شده است.

شکل ۱. خروجی گرافیکی نرم‌افزار مکس کیودا از مدل توسعه فرهنگ ورزش دانش آموزی

Figure 1. Graphical Output from MAXQDA Software Representing the Development Model of Student Sports Culture

شکل ۲. مدل توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در ایران

Figure 2. Model for the Development of Student Sports Culture in Iran

بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق با عنوان طراحی مدل توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در ایران انجام شد و مقولات اصلی استخراج شده از تحلیل داده‌ها شامل ارتقای محیط آموزشی و زیرساخت‌ها، تقویت منابع مالی و اقتصادی ورزش دانش‌آموزی، رسانه و ترویج فرهنگ ورزش دانش‌آموزی، توسعه اجتماعی و فرهنگی ورزش دانش‌آموزی، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی پایدار در ورزش مدارس، ارتقای سلامت جسمی و روانی دانش‌آموزان و نوآوری در ورزش دانش‌آموزی است. این مقولات نشان می‌دهند که توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی تحت تأثیر عوامل چند بُعدی قرار دارد و نیازمند برنامه‌ریزی جامع در ابعاد آموزشی، فرهنگی، مدیریتی و اقتصادی است.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ارتقای محیط آموزشی و زیرساخت‌های ورزشی مدارس، تنها در سطح بهبود امکانات فیزیکی و برنامه‌ریزی آموزشی معنا نمی‌یابد، بلکه بستر اصلی برای شکل‌گیری و بازتولید فرهنگ ورزش دانش‌آموزی را فراهم می‌سازد. این مقوله شامل سه محور اصلی است. ارتقای کیفیت برنامه‌های آموزشی ورزش، توسعه زیرساخت‌ها و فضاهای ورزشی و تقویت نقش تربیتی و فرهنگی معلمان و مربیان ورزش. برنامه‌های آموزشی ورزش، زمانی که با رویکردهای خلاقانه، افزایش ساعات درسی و تنوع فعالیت‌ها همراه شوند، نه تنها به ارتقای آمادگی جسمانی می‌انجامند، بلکه نگرش دانش‌آموزان به ورزش را نیز دگرگون کرده و آن را به تجربه‌ای فرهنگی و هویتی بدل می‌کنند. این تحول به‌ویژه زمانی پررنگ‌تر می‌شود که برنامه‌های تربیت‌بدنی با مفاهیمی چون مشارکت، احترام متقابل،

تلاش فردی و مسئولیت پذیری تلفیق یابند. پژوهش کرمی و همکاران (۲۰۲۵)، نیز بر اهمیت طراحی برنامه‌هایی تأکید دارد که ضمن استفاده بهینه از فضای مدارس، بتوانند ارزش‌های فرهنگی را از طریق ورزش منتقل کنند (۱۸). توسعه زیرساخت‌های ورزشی، اعم از ساخت اماکن چندمنظوره، تأمین تجهیزات استاندارد و تسهیل دسترسی دانش‌آموزان در مناطق کم‌برخوردار، نه تنها به توزیع عادلانه فرصت‌ها کمک می‌کند، بلکه پیامدهای فرهنگی گسترده‌تری نیز دارد. در چنین شرایطی، مدرسه به‌عنوان فضایی واجد شأن اجتماعی برای ورزش تعریف می‌شود؛ جایی که ورزش به یک حق فرهنگی برای همه دانش‌آموزان تبدیل می‌شود، نه امتیازی برای گروهی خاص. نقش معلمان و مربیان نیز باید از اجرای فنی فعالیت‌ها فراتر رود و به‌عنوان عاملان انتقال‌دهنده فرهنگ ورزش تلقی شود. آموزش‌های مداوم، ارتقای جایگاه شغلی، حمایت‌های انگیزشی و بهره‌گیری از رویکردهای روان‌شناسی ورزشی، آنان را قادر می‌سازد تا در فرآیند جامعه‌پذیری ورزشی دانش‌آموزان مؤثر عمل کنند. پژوهش افروزه و همکاران (۲۰۲۴) نیز تأکید کرده‌اند که تحقق تربیت‌بدنی فراگیر در گرو توانمندسازی حرفه‌ای معلمان است؛ موضوعی که مستقیماً به کیفیت فرهنگی - تربیتی تجربه ورزشی دانش‌آموزان بازمی‌گردد (۵). در مجموع، توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی مستلزم آن است که مدارس به‌عنوان نهادهای فرهنگی، محیط‌هایی برای تجربه‌زیسته، معناپردازی و اجتماعی‌شدن ورزشی باشند. این امر تنها در صورتی ممکن است که زیرساخت‌های فیزیکی، محتوای آموزشی و کیفیت منابع انسانی، در خدمت نهادینه‌سازی ارزش‌های فرهنگی ورزش قرار گیرند؛ نه صرفاً اجرای برنامه‌های فنی یا افزایش ساعات درسی، تحقق این هدف نیازمند سیاست‌گذاری منسجم و چندسطحی است که در آن، توسعه فضا و محتوا به‌طور هم‌افزا به پرورش فرهنگ ورزش منجر شود.

یافته‌ها نشان می‌دهد که تقویت منابع مالی و اقتصادی ورزش دانش‌آموزی، نه فقط به‌عنوان ضرورت عملیاتی، بلکه به‌عنوان پیش‌شرط فرهنگی برای توسعه مشارکت پایدار در ورزش مدرسه‌ای قابل تحلیل است. این مقوله در دو محور اساسی شکل می‌گیرد؛ «بهبود تخصیص منابع مالی مدارس» و «ایجاد فرصت‌های اقتصادی نوآورانه» که هر دو در راستای تقویت زیربنای فرهنگی ورزش در محیط مدرسه معنا می‌یابند. تأمین مالی پایدار، تخصیص هدفمند بودجه برای ورزش مدارس، اختصاص یارانه به مناطق کم‌برخوردار و تجهیز مدارس به امکانات استاندارد، نه تنها دسترسی عادلانه به فرصت‌های ورزشی را تضمین می‌کند، بلکه پیامدهای فرهنگی مهمی به همراه دارد. در چنین بستری، ورزش از یک امتیاز گزینشی به یک حق برابر و عام فرهنگی برای تمامی دانش‌آموزان تبدیل می‌شود. این رویکرد، با یافته‌های پژوهش‌هایی نظیر قناعت و همکاران (۲۰۲۲) که بر عدالت توزیعی در منابع ورزشی مدارس تأکید دارند، قابل تقویت است (۱۴). افزون بر این، بهره‌گیری از ظرفیت‌های اقتصادی مدرسه در حوزه ورزش، از طریق برگزاری کلاس‌های فوق‌برنامه، اجاره فضاهای ورزشی و جذب سرمایه‌گذاران بخش خصوصی، موجب شکل‌گیری اکوسیستم مشارکتی در ورزش مدرسه‌ای می‌شود. چنین الگویی علاوه بر ایجاد استقلال مالی نسبی، به گسترش تعامل بین مدرسه، جامعه محلی و بخش خصوصی کمک می‌کند و فضای فرهنگی ورزش را از دیوارهای مدرسه فراتر می‌برد. در این زمینه، همکاری با استارت‌آپ‌های حوزه ورزش و فناوری، می‌تواند علاوه بر ارتقای کارایی، به نوآوری در تجربه ورزشی دانش‌آموزان نیز بینجامد. نقش حمایت‌های مالی هدفمند از معلمان و دانش‌آموزان ورزشکار نیز فراتر از تأمین منابع است؛ این حمایت‌ها، پیامی فرهنگی مبنی بر ارزشمندی مشارکت ورزشی و مشروعیت فعالیت بدنی در ساختار مدرسه مخابره می‌کنند. در این چارچوب، ورزش نه تنها یک فعالیت جسمانی، بلکه شاخصی از تعهد نهادی به توسعه انسانی و تربیت اجتماعی تلقی می‌شود. در مجموع، تقویت منابع مالی و اقتصادی ورزش دانش‌آموزی، زمانی می‌تواند به توسعه فرهنگ ورزش منتهی شود که از نگاه ابزاری فراتر رفته و در خدمت ایجاد عدالت فرهنگی، گسترش مشارکت و تقویت احساس تعلق دانش‌آموزان به جامعه ورزشی مدرسه‌ای قرار گیرد. راهبردهای اقتصادی، اگر در پیوند با سیاست‌های فرهنگی طراحی شوند، می‌توانند بسترهای ماندگار برای مشارکت ورزشی معنادار و پایدار فراهم سازند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مقوله «فناوری و نوآوری» در ورزش دانش‌آموزی، فراتر از به‌کارگیری ابزارهای نوین در فرآیند آموزش یا تمرین، به‌مثابه یکی از مسیرهای اصلی شکل‌گیری و تثبیت فرهنگ نوین ورزش در مدارس عمل می‌کند. در این راستا، دو زیرمقوله «کاربرد فناوری‌های نوین در آموزش ورزشی» و «ایجاد جذابیت از طریق نوآوری‌ها» به‌طور خاص برجسته شده‌اند. بهره‌گیری از

اپلیکیشن‌های آموزشی، حسگرهای پوشیدنی و پلتفرم‌های آنلاین نه فقط به ارتقای کیفیت آموزش تربیت‌بدنی کمک می‌کند، بلکه با فراهم‌سازی تجربه‌ای مشارکتی، خودتنظیم‌گر و مبتنی بر بازخورد فوری، به بازتعریف نقش دانش‌آموز در فرآیند یادگیری ورزشی منجر می‌شود. این امر خود به نهادینه‌سازی نگرش‌های نو به ورزش در میان دانش‌آموزان می‌انجامد و ورزش را به بخشی از کنش‌های روزمره و سبک زندگی آنان تبدیل می‌کند؛ امری که از مؤلفه‌های اصلی فرهنگ ورزش دانش‌آموزی تلقی می‌شود. از سوی دیگر، استفاده از فناوری‌های تعاملی نظیر بازی‌های دیجیتال ورزشی، واقعیت مجازی و ترکیب فعالیت‌های ورزشی با برنامه‌های فرهنگی و هنری، به خلق تجربه‌ای چندوجهی و معنادار برای نسل جدید منجر می‌شود. این نوآوری‌ها زمینه‌ای برای افزایش جذابیت ورزش، تعامل فرهنگی و اجتماعی پیرامون آن و ارتقای سرمایه نمادین ورزش در مدرسه فراهم می‌آورد. پژوهش‌هایی مانند مطالعه کلین و وگت (۲۰۱۹) که بر اهمیت انگیزش درونی و ایجاد تجربه زیسته مثبت برای دانش‌آموزان تأکید دارند، مؤید آن است که فناوری، در صورت بهره‌برداری هوشمندانه، می‌تواند بستری فرهنگی برای بازآفرینی ورزش مدرسه‌ای فراهم آورد (۲۱). همچنین، تحلیل داده‌محور عملکرد دانش‌آموزان و استفاده از فناوری در طراحی تمرین‌های شخصی‌سازی‌شده، به معلمان و مدیران این امکان را می‌دهد که ورزش را نه فقط از منظر تربیت بدنی، بلکه به‌عنوان ابزاری فرهنگی برای رشد فردی و جمعی دانش‌آموزان تلقی کنند. این نگاه، با یافته‌های پژوهش‌هایی چون دانهر و همکاران (۲۰۲۴) که بر ایجاد «فرهنگ فعالیت بدنی مدرسه‌ای» در چارچوب رویکرد سلامت کل‌نگر تأکید دارند، سازگار است (۱۷). بنابراین، ورود فناوری به فضای ورزش مدارس، در صورتی که در بستری فرهنگی و با هدف ارتقای هویت ورزشی دانش‌آموزان طراحی شود، می‌تواند نقش کلیدی در تقویت ارزش‌های فرهنگی مرتبط با تلاش، خودانضباطی، همکاری و خلاقیت ایفا کند. این امر نشان می‌دهد که مقوله «فناوری و نوآوری» نه تنها یک ابزار حمایتی، بلکه عاملی ساختاری و فرهنگی در شکل‌گیری فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در عصر دیجیتال محسوب می‌شود.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که رسانه‌ها با ایفای نقشی فراتر از اطلاع‌رسانی، به یکی از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهنده به فرهنگ ورزش دانش‌آموزی تبدیل شده‌اند. رسانه‌ها از طریق روایت‌سازی، بازنمایی الگوهای رفتاری و تولید محتواهای جذاب چندرسانه‌ای، بستری مناسبی برای درونی‌سازی ارزش‌های فرهنگی مرتبط با ورزش در میان دانش‌آموزان فراهم می‌کنند. به‌ویژه معرفی قهرمانان ورزشی دانش‌آموزی، بازتاب داستان‌های موفقیت و شکست و پوشش فعالیت‌های ورزشی در سطح مدارس، به خلق نمادهای فرهنگی و هویتی می‌انجامد که ورزش را به یک ارزش اجتماعی - اخلاقی ارتقاء می‌دهد. در این میان، رسانه‌های نوین مانند شبکه‌های اجتماعی، پادکست‌های ورزشی و پلتفرم‌های تعاملی دیجیتال، با ایجاد امکان مشارکت فعال کاربران، محیطی تعاملی برای بازتولید معانی فرهنگی ورزش فراهم می‌آورند. چنین محیط‌هایی نه تنها آگاهی‌بخش هستند، بلکه فضای گفت‌وگویی برای تبادل نگرش‌ها، باورها و هنجارهای مربوط به ورزش دانش‌آموزی ایجاد می‌کنند. پژوهش اسکولا و همکاران (۲۰۱۸) نیز نشان داده است که برداشت و تجربه دانش‌آموزان از محیط رسانه‌ای، بر نگرش آنان به فعالیت بدنی و نقش آن در زندگی روزمره تأثیر تعیین‌کننده دارد (۷). افزون بر این، تلفیق فناوری‌های نوین همچون هوش مصنوعی و واقعیت افزوده با تولید محتوای ورزشی، موجب افزایش جذابیت و ارتقای تجربه فرهنگی دانش‌آموزان از ورزش می‌شود. چنین نوآوری‌هایی، به‌ویژه در قالب بازی‌های تعاملی یا مسابقات مجازی، به جای آنکه صرفاً ورزش را آموزش دهند، آن را درون یک روایت فرهنگی و جذاب بازتعریف می‌کنند؛ روایتی که در آن ورزش با مفاهیمی چون پیشرفت، رقابت سالم، مسئولیت‌پذیری و انسجام اجتماعی گره می‌خورد. مدیریت اثربخش رسانه‌ها، به‌ویژه در نظام آموزش و پرورش، می‌تواند به ایجاد «اکوسیستم رسانه‌ای فرهنگی» برای ورزش دانش‌آموزی بینجامد؛ فضایی که در آن رسانه‌ها نه به‌عنوان ابزاری مکمل، بلکه به‌عنوان بازیگران فرهنگی اثرگذار در تکوین نگرش‌ها، الگوهای ذهنی و سبک زندگی فعال در نسل جدید ایفای نقش می‌کنند. این رویکرد با نتایج پژوهش‌های پیشین در زمینه جایگاه رسانه در ترویج هویت فرهنگی ورزش، هم‌راستا است و اهمیت برنامه‌ریزی رسانه‌ای در سطوح مدرسه‌ای، منطقه‌ای و ملی را یادآور می‌شود. بنابراین، رسانه‌ها در صورت بهره‌برداری هدفمند و خلاقانه، می‌توانند نه تنها مشوقی برای مشارکت ورزشی باشند، بلکه زمینه‌ساز نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در ساحت‌های مختلف هویتی، اجتماعی و آموزشی دانش‌آموزان شوند.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ارتقای سلامت جسمی و روانی از طریق ورزش، نه تنها یکی از اهداف مستقیم برنامه‌های تربیت‌بدنی در مدارس است، بلکه به‌منابا یک مسیر کلیدی در درونی‌سازی سبک زندگی فعال و سالم در فرهنگ دانش‌آموزی عمل می‌کند. مقوله‌های «افزایش سلامت جسمانی» و «تقویت سلامت روانی» زمانی معنا و کارکرد فرهنگی می‌یابند که دانش‌آموز، ورزش را نه صرفاً به‌عنوان فعالیت آموزشی، بلکه به‌عنوان بخشی از هویت شخصی و اجتماعی خود تجربه کند. در چنین بستری، سلامت به ارزش فرهنگی بدل می‌شود؛ ارزشی که در نگرش، زبان و رفتار روزمره دانش‌آموزان بازتاب می‌یابد. ترویج فعالیت‌های منظم بدنی، آموزش تغذیه سالم و مبارزه با الگوهای کم‌تحرک زندگی، در کنار آموزش مهارت‌های زندگی از طریق ورزش، بسترهایی را فراهم می‌کنند که از رهگذر آن‌ها، مفاهیم فرهنگی‌ای چون خودمراقبتی، تعادل جسم و ذهن و مسئولیت‌پذیری نسبت به سلامت فردی نهادینه می‌شوند. پژوهش‌سیندیانی و همکاران (۲۰۲۵) نشان می‌دهد که ادغام یادگیری اجتماعی - عاطفی با تربیت‌بدنی می‌تواند محیطی حمایتی و رشددهنده برای دانش‌آموزان ایجاد کند که در آن، سلامت روان نه فقط پیامد ورزش، بلکه بخشی از هدف فرهنگی تربیت‌مدرسه‌ای محسوب می‌شود (۱۶). علاوه بر این، داده‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که مشارکت ورزشی دانش‌آموزان، با کاهش اضطراب، افزایش تمرکز و ارتقای خودپنداره مثبت همراه است؛ امری که موجب ارتقای تاب‌آوری روانی در برابر فشارهای تحصیلی و اجتماعی می‌شود. این کارکرد فرهنگی ورزش، آن را به ابزاری توانمندساز برای پرورش نسل سالم‌تر و برخوردار از سرمایه روانی تبدیل می‌کند؛ نسلی که قادر به برقراری تعاملات اجتماعی مثبت، حل مسئله و مشارکت مدنی مؤثر خواهد بود. در همین راستا، توصیه می‌شود که مدارس از نگاه ابزاری به ورزش فراتر رفته و آن را به‌عنوان یکی از محورهای پرورش فرهنگی - اجتماعی دانش‌آموزان بپذیرند. طراحی برنامه‌های چندسطحی که ترکیبی از فعالیت‌های جسمی، گفت‌وگوی گروهی، محتوای فرهنگی و تجربه زیسته مثبت را فراهم آورد، می‌تواند به خلق «فرهنگ سلامت‌محور» در مدارس منجر شود. این رویکرد با نتایج پژوهش دانهر و همکاران (۲۰۲۴) همخوان است که بر لزوم نهادینه‌سازی فرهنگ فعالیت بدنی در ساختار مدرسه تأکید دارند (۱۷). در نهایت، پیوند میان سلامت جسمی و روانی با فرهنگ ورزش دانش‌آموزی، زمانی به‌صورت پایدار شکل می‌گیرد که نگاه جامع‌نگر و میان‌رشته‌ای جایگزین برنامه‌های منفصل آموزشی شود. تنها در چنین حالتی است که ورزش نه فقط وسیله‌ای برای کاهش بیماری، بلکه عاملی فرهنگی برای شکوفایی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان خواهد بود.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که توسعه اجتماعی و فرهنگی ورزش دانش‌آموزی، مفهومی فراتر از افزایش مشارکت ورزشی است و بیش از هر چیز ناظر بر نهادینه‌سازی ارزش‌ها، هنجارها و روابط اجتماعی معطوف به ورزش در محیط مدرسه و خانواده می‌باشد. سه مقوله فرعی شامل «افزایش تعاملات اجتماعی و مشارکت دانش‌آموزی»، «تقویت نگرش‌های فرهنگی مثبت» و «تعامل خانواده و مدرسه» در این زمینه، نشان‌دهنده آن است که ورزش مدرسه‌ای به بستری فرهنگی برای شکل‌گیری هویت اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی دانش‌آموزان تبدیل می‌شود. نقش ورزش در توانمندسازی ارتباطات میان‌فردی و توسعه سرمایه اجتماعی، زمانی تحقق می‌یابد که فعالیت‌های ورزشی نه صرفاً به‌عنوان رقابت فیزیکی، بلکه به‌منابا موقعیتی برای تمرین همکاری، پذیرش تفاوت‌ها و ایفای نقش در گروه‌های متنوع فرهنگی طراحی شود. ایجاد باشگاه‌های دانش‌آموزی، مسابقات تیمی و برنامه‌های مشارکتی درون‌مدرسه‌ای، به تقویت احساس تعلق، کاهش انزوای اجتماعی و پرورش روحیه جمع‌گرایی در میان دانش‌آموزان کمک می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش عموزاده و همکاران (۲۰۲۲) قابل تقویت است که توسعه فرهنگ‌سازی و عوامل فراسازمانی را از ارکان کلیدی پویایی ورزش دانش‌آموزی معرفی کرده‌اند (۲۰). از سوی دیگر، ترویج اصولی همچون جوانمردی، عدالت ورزشی، برابری جنسیتی و احترام به تفاوت‌های فردی، تنها از طریق آموزش مستقیم ممکن نیست؛ بلکه زمانی به عنصر فرهنگی پایدار تبدیل می‌شود که دانش‌آموزان آن را در موقعیت‌های ورزشی تجربه کرده و بازتاب آن را در تعاملات روزمره مشاهده کنند. این ویژگی‌ها نشان می‌دهد که ورزش مدرسه‌ای ابزاری قدرتمند برای نهادینه‌سازی نگرش‌های فرهنگی مثبت و گسترش اخلاق اجتماعی در نسل جدید است. نقش خانواده نیز در این فرآیند بسیار تعیین‌کننده است. پیوند نظام‌مند میان والدین و مدرسه در زمینه ورزش، از طریق طراحی برنامه‌های آموزشی برای والدین، جشنواره‌های ورزشی خانوادگی و حمایت عملی از مشارکت فرزندان، به ارتقای فرهنگ مشارکتی ورزش در سطح خانوادگی می‌انجامد. پژوهش‌هایی نظیر مطالعه قناعت و

همکاران (۲۰۲۲) نیز بر این نکته تأکید دارند که تعامل مؤثر میان خانه و مدرسه در ارتقای فرهنگ ورزش نقش بنیادین دارد (۱۴). بدین ترتیب، نوآوری اصلی این پژوهش آن است که ورزش دانش‌آموزی را نه به‌عنوان فعالیتی فیزیکی، بلکه به‌عنوان یک نظام فرهنگی - اجتماعی معرفی می‌کند که ظرفیت ارتقای انسجام اجتماعی، شکل‌دهی به هویت جمعی و تقویت پیوندهای بین‌نسلی را داراست. تحقق این اهداف مستلزم بازنگری در سیاست‌ها و برنامه‌های ورزش مدرسه‌ای از منظر فرهنگی است، تا ورزش از یک فعالیت جانبی به یکی از ابزارهای اصلی جامعه‌پذیری فرهنگی دانش‌آموزان تبدیل شود.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی پایدار در ورزش مدارس، زمانی می‌تواند به توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی بینجامد که از سطح تدوین برنامه‌های ساختاری و اجرایی فراتر رفته و به کنش فرهنگی - معنایی در فضای آموزشی بدل شود. دو مؤلفه اصلی این مقوله، یعنی «طراحی سیاست‌های جامع و هماهنگ» و «تقویت مدیریت مدارس در حوزه ورزش»، از آن جهت حائز اهمیت‌اند که می‌توانند چارچوبی برای خلق، هدایت و نهادینه‌سازی ارزش‌های فرهنگی مرتبط با ورزش در محیط مدرسه فراهم سازند. سیاست‌های راهبردی زمانی اثربخش خواهند بود که نگاه فرهنگی به ورزش، در لایه‌های تصمیم‌گیری ملی، منطقه‌ای و مدرسه‌ای نفوذ یابد. به عبارتی، صرف ایجاد ساختار و تخصیص منابع بدون درک از نقش ورزش در تربیت فرهنگی نسل جدید، به پایداری منجر نمی‌شود. تجربه‌های موفق جهانی در قالب «چارچوب‌های فرهنگی آموزش ورزش» نیز مؤید آن است که یکپارچگی در سیاست‌گذاری، زمانی مؤثر است که فرهنگ مدرسه‌ای ورزش را بازتعریف کند. پژوهش دانهر و همکاران (۲۰۲۴) نیز اهمیت این هم‌راستایی را در نهادینه‌سازی الگوهای پایدار فعالیت بدنی مدرسه‌ای مورد تأکید قرار داده‌اند (۱۷). در سطح مدرسه، ارتقای ظرفیت‌های مدیریتی با هدف بازتعریف نقش مدیران به‌عنوان کنشگران فرهنگی، اهمیت می‌یابد. آموزش مدیران برای درک ابعاد فرهنگی ورزش، ایجاد نظام‌های ارزیابی کیفی که توجه به عدالت جنسیتی، مشارکت اقلیت‌ها و ترویج هویت فرهنگی ورزشی را نیز شامل شود. بهره‌گیری از فناوری‌های تحلیلی برای تصمیم‌سازی فرهنگی، می‌تواند مدارس را از نهادهای صرفاً اجرایی به مراکز رشد فرهنگ ورزش ارتقاء دهد. ایجاد بانک‌های اطلاعاتی یکپارچه، طراحی شاخص‌های فرهنگی مشارکت ورزشی و تلفیق سیاست‌های ورزش با اسناد تحول آموزش و پرورش، از جمله اقداماتی است که موجب می‌شود نظام سیاست‌گذاری نه فقط در خدمت توسعه کمی ورزش، بلکه در جهت نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش دانش‌آموزی عمل کند. پژوهش بسطامی و همکاران (۲۰۲۳) نیز با ارائه مدل ساختاری تداوم ورزش دانش‌آموزی، نشان داده‌اند که استمرار مشارکت در ورزش، مستلزم وجود بسترهای سیاستی و مدیریتی مبتنی بر رویکردهای فرهنگی و یادگیری مادام‌العمر است (۱۳). در مجموع، سیاست‌گذاری کلان در حوزه ورزش مدارس باید به‌گونه‌ای بازتعریف شود که ضمن حفظ انسجام ساختاری، هدف نهایی آن انتقال ارزش‌ها، باورها و هویت‌های فرهنگی در بستر ورزش مدرسه‌ای باشد. تنها در این صورت است که مشارکت ورزشی دانش‌آموزان از یک انتخاب داوطلبانه به یک کنش فرهنگی بدل خواهد شد و توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی به‌صورت پایدار و ساخت‌یافته تحقق خواهد یافت.

در جمع‌بندی نهایی، می‌توان اظهار داشت که توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در ایران مستلزم نگاهی کل‌نگر، سیستمی و فرهنگی است؛ نگاهی که از سطح سیاست‌گذاری، مدیریت، آموزش، فناوری و رسانه عبور کرده و در نهایت، به تغییر نگرش‌ها، هنجارها و رفتارهای ورزشی در میان دانش‌آموزان منتهی شود. یافته‌های این پژوهش به‌روشنی نشان می‌دهد که فرهنگ ورزش در مدارس، صرفاً با گسترش زیرساخت یا ارتقای آموزش‌های فنی تحقق نمی‌یابد، بلکه نیازمند ادغام مؤلفه‌هایی همچون فناوری‌های نوین، روایت‌سازی رسانه‌ای، مشارکت فعال خانواده و مدرسه و تدوین سیاست‌های فرهنگ‌محور است. مدارس در این فرآیند، نه تنها نقش ارائه‌دهنده خدمات ورزشی، بلکه جایگاه کنشگر فرهنگی را ایفا می‌کنند که می‌بایست محیطی معنادار برای تجربه‌ورزی ورزشی، بازتعریف هویت بدنی و تقویت ارزش‌های اجتماعی دانش‌آموزان فراهم سازند. خانواده‌ها، مربیان و نهادهای ورزشی نیز با ایفای نقش‌های مکمل، در شکل‌دهی به گفتمان مشترک پیرامون ورزش به‌مثابه سبک زندگی فرهنگی و اجتماعی نقش دارند. از جمله راهکارهای نوآورانه‌ای که می‌تواند در جهت نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در بستر مدرسه‌ای به‌کار گرفته شود، طراحی و راه‌اندازی «پلتفرم دیجیتال ورزشی» است؛ بستری هوشمند که علاوه بر ارائه تمرین‌های شخصی‌سازی‌شده و رقابت‌های مجازی، امکان تحلیل داده‌های عملکردی، بازخورد فوری و تعامل فعال میان

دانش‌آموزان، مربیان و والدین را فراهم آورد. چنین بستری نه تنها ابزار آموزش، بلکه فضای فرهنگ‌سازی و یادگیری اجتماعی نیز محسوب می‌شود. به منظور تحقق توسعه پایدار فرهنگ ورزش دانش‌آموزی، لازم است شیوه‌های خلاقانه‌ای همچون ترکیب بازی‌های سنتی و فناوری‌محور، تولید محتوای چندرسانه‌ای بومی، بهره‌گیری از الگوهای فرهنگی محلی و بازاندیشی در طراحی فضاهای ورزشی مدارس در دستور کار قرار گیرد. این اقدامات باید با سیاست‌گذاری کلان و پایش‌پذیر پشتیبانی شده و در چارچوب نظام آموزش و پرورش به‌گونه‌ای نهادی جای گیرند. در نهایت، زمانی می‌توان از نهادینه‌سازی فرهنگ ورزش در مدارس سخن گفت که ورزش از یک فعالیت فیزیکی پراکنده به یک زبان مشترک فرهنگی میان نسل جدید، معلمان، خانواده‌ها و جامعه تبدیل شود؛ زبانی که در آن سلامت، هویت، مسئولیت‌پذیری، خلاقیت و انسجام اجتماعی به‌طور هم‌افزا و پایدار بازتولید شود.

برای توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در ایران، پیشنهاد می‌شود ارتقای کیفیت آموزش تربیت‌بدنی از طریق تدوین برنامه‌های آموزشی خلاقانه، افزایش ساعات ورزش در برنامه درسی و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، به‌عنوان راهکارهایی مؤثر در جهت افزایش مشارکت ورزشی دانش‌آموزان مورد توجه قرار گیرد. توسعه زیرساخت‌های ورزشی استاندارد، بهینه‌سازی فضاهای ورزشی و تمرکز بر مناطق کمتر برخوردار از طریق مشارکت‌های دولتی و خصوصی، به کاهش نابرابری و تقویت فرهنگ ورزش کمک خواهد کرد. تأمین منابع مالی پایدار از طریق مدل‌های جدید اقتصادی، همکاری با استارت‌آپ‌های ورزشی، جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و ایجاد صندوق‌های حمایتی، می‌تواند استقلال مالی مدارس را در حوزه ورزش تقویت کند. همچنین، بهره‌گیری از رسانه‌ها و فناوری‌های دیجیتال، از جمله ایجاد شبکه‌های اجتماعی ورزشی، تولید محتوای انگیزشی و تحلیل داده‌های ورزشی، می‌تواند ورزش را به بخشی جذاب از زندگی دانش‌آموزی تبدیل کند. سیاست‌گذاری کارآمد و نظارت مستمر بر عملکرد مدارس، تخصیص عادلانه منابع و ایجاد بانک اطلاعاتی ملی ورزش مدارس، امکان برنامه‌ریزی دقیق‌تر را برای سیاست‌گذاران فراهم می‌آورد. علاوه بر این، خانواده‌ها از طریق جشنواره‌های ورزشی، برنامه‌های مشترک با دانش‌آموزان و افزایش تعامل با مدارس، می‌توانند نقش کلیدی در ترویج فرهنگ ورزش ایفا کنند. در نهایت، ایجاد یک اکوسیستم پایدار برای توسعه ورزش دانش‌آموزی مستلزم هماهنگی بین مدارس، نهادهای ورزشی، سیاست‌گذاران، رسانه‌ها و خانواده‌ها است تا ورزش از یک فعالیت جانبی به یک ضرورت فرهنگی و آموزشی تبدیل شود و زمینه‌ساز پرورش نسل سالم‌تر، اجتماعی‌تر و آماده‌تر برای چالش‌های آینده باشد.

با وجود تلاش برای طراحی یک مدل جامع در زمینه توسعه فرهنگ ورزش دانش‌آموزی در ایران، این پژوهش با برخی محدودیت‌های ذاتی همراه بوده است. گردآوری داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، اگرچه امکان دستیابی به عمق معنایی بالایی را فراهم کرده است، اما وابسته به میزان مشارکت و همکاری مصاحبه‌شوندگان و شرایط زمانی انجام مصاحبه‌ها بوده است. همچنین، با توجه به پویایی سیاست‌گذاری‌های آموزشی و تحولات فناورانه در حوزه ورزش مدارس، مدل پیشنهادی نیازمند بازبینی‌های ادواری و تطبیق با شرایط جدید خواهد بود.

ملاحظات اخلاقی: این تحقیق با رعایت اصول اخلاقی انجام شده است، به طوری که رضایت آگاهانه از همه شرکت‌کنندگان گرفته شده، حفظ محرمانگی و تضمین مشارکت داوطلبانه، به دستورالعمل‌های اخلاقی پایبند بود. محققان در طول جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها مراقب بودند که از هرگونه سوگیری اجتناب شود. علاوه بر این، بازخورد شرکت‌کنندگان نیز در این فرآیند تحقیق گنجانده شد تا اعتبار مطالعه بدون تأثیر بر پاسخ‌های آنها افزایش یابد.

حامی مالی: این تحقیق توسط هیچ منبع خارجی تأمین مالی نشده است. این مطالعه به طور مستقل و بدون حمایت مالی هیچ سازمان یا مؤسسه‌ای انجام شده است.

مشارکت نویسندگان: همه نویسندگان در طراحی، اجرا و نگارش تمام بخش‌های این مطالعه مشارکت داشتند. آنها به طور مشترک در مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و تفسیر نتایج کار کردند. هر نویسنده در تهیه پیش‌نویس و اصلاح نسخه خطی شرکت داشت و نسخه نهایی را برای ارسال تأیید کرده است.

تعارض منافع: نویسندگان هیچگونه تضاد منافی در رابطه با انتشار این مطالعه اعلام نمی‌کنند.

تشکر و قدردانی: نویسندگان از شرکت‌کنندگانی که سخاوتمندانه وقت و بینش خود را برای این تحقیق به اشتراک گذاشتند، تشکر می‌کنند. همچنین از راهنمایی و بازخورد همکاران و متخصصان این حوزه که به افزایش کیفیت این تحقیق کمک کرده‌اند، قدردانی می‌شود.

References

- Xu L, Wu C, Ding Y, Xu G. Integration and co-construction of school sports culture and community sports culture. Proceedings of the International Conference on Modern Education and Humanities Science (ICMEHS). 2021; 112–115.
- ManouchehriNejad M. Identifying factors affecting the institutionalization of sports culture in children and adolescents and designing a model [dissertation]. Shomal University, Amol. 2016. **[In Persian]**.
- Ramazani Nejad R, Rahmati MM, MirYousefi SJ, Nejad Sajadi SA. Identifying factors and criteria influencing cultural development in elite sports. Journal of Sport Management Studies. 2016; 8(40):61–78. **[In Persian]**.
- Hosseini Keshtan M, Ghalandar Quchan Atigh G. Prioritizing the indicators of student sports development in Iran. Research in Educational Sport. 2022; 10(28):113–140. **[In Persian]**.
- Afrouzeh A, Majidi F, Hemmati Nejad M. Exploring physical education teachers' lived experiences of the challenges of implementing inclusive sports in schools. Human Resource Management in Sports. 2024. doi: 10.22044/shm.2024.15054.2680.
- Pereira RJ, Silva RM, Assunção JG, Farinha MG. Devaluation of sports culture in the school environment. Research, Society and Development. 2022; 11(12):e501111234814.
- Eskola S, Tossavainen K, Bessems K, Sormunen M. Children's perceptions of factors related to physical activity in schools. Educational Research. 2018; 60(4):410–426.
- Mirzaei Kalar A, Hemati Nejad M, Ramazani Nejad R. Designing a model for the development of student sports in Iran. Research in Educational Sport. 2020; 8(18):41–62. **[In Persian]**.
- Abedi E. Designing a model of factors affecting the cultural development of sports in the country [dissertation]. Mazandaran University. 2018. **[In Persian]**
- Asafi AA, AmooZadeh Z. Developing a model of the role of significant others and adolescent participation in physical activity and sports. Research in Educational Sport. 2017; 5(13):17–38. doi: 10.22089/res.2017.2883.1171. **[In Persian]**.
- Monsef A, Namvar M, Moradi Doliskani M, Jalilian S. The analysis of factors influencing the development of student sports. Research in Sport Sciences Education (RISSE). 2024; 2(3):17–32.
- Wang J, Wu S, Chen X, Xu B, Wang J, Yang Y, et al. Impact of awareness of sports policies, school, family, and community environment on physical activity and fitness among children and adolescents: a structural equation modeling study. BMC Public Health. 2024; 24(1):2298.
- Bastami A, Hadavi SF, Ramazani Nejad R. Interpretive structural model of sustainable student sports development based on lifelong learning. Research in Educational Sport. 2023. doi: 10.22089/res.2023.15242.2405. **[In Persian]**.
- Ghanat M, Talebpour M, Heidari R, Golgoli M. Identifying factors influencing the development of physical education and student sports. Research in Educational Sport. 2022; 10(29):155–184. **[In Persian]**
- Ghanbari Firoozabadi A, Amani A, Reyhani M, Sardorodian M. Designing a strategic model for the development of student sports. Research in Educational Sport. 2020; 8(20):179–204. **[In Persian]**
- Sindiani M, Schroeder HB, Dunsky A. Social-emotional learning in physical education classes at elementary schools. Frontiers in Psychology. 2025; 16:1499240.
- Dauenhauer B, McMullen J, Krause J, Ha T, Paulson L, Becerra V, et al. Promoting an active school culture: Tools, resources, and recognition. Journal of Physical Education, Recreation & Dance. 2024; 95(7):8–14.

18. Karami L, Veisi K, Ebrahimi Z, Seifpanahi Shaebani J. Validation of the model of effective factors in improving the quality of student sports in Iran. *Contemporary Studies on Sport Management*. 2025. doi: 10.22084/smms.2025.28951.3288. **[In Persian]**
19. Khodabakhshi A, Fallah Z, Montazeri A, Bahlakeh T. Identifying and explaining effective factors on multicultural management in school sports. *Human Resource Management in Sports*. 2022; 10(1):41–59. doi: 10.22044/shm.2022.11931.2469. **[In Persian]**
20. Amoozadeh M, Sharifi Far F, Nikbakhsh R, Tabatabaei H. Presenting a qualitative paradigm for the development of student sports in the dynamic school project in primary schools of the country. *Sport Psychology*. 2022; 14(1):81–92. doi: 10.48308/mbssp.2022.104840.1015. **[In Persian]**
21. Klein D, Vogt T. A salutogenic approach to physical education in schools. *Advances in Physical Education*. 2019; 9(3):188–196.

